

«Дарын» республикалық ғылыми-практикалық орталығы

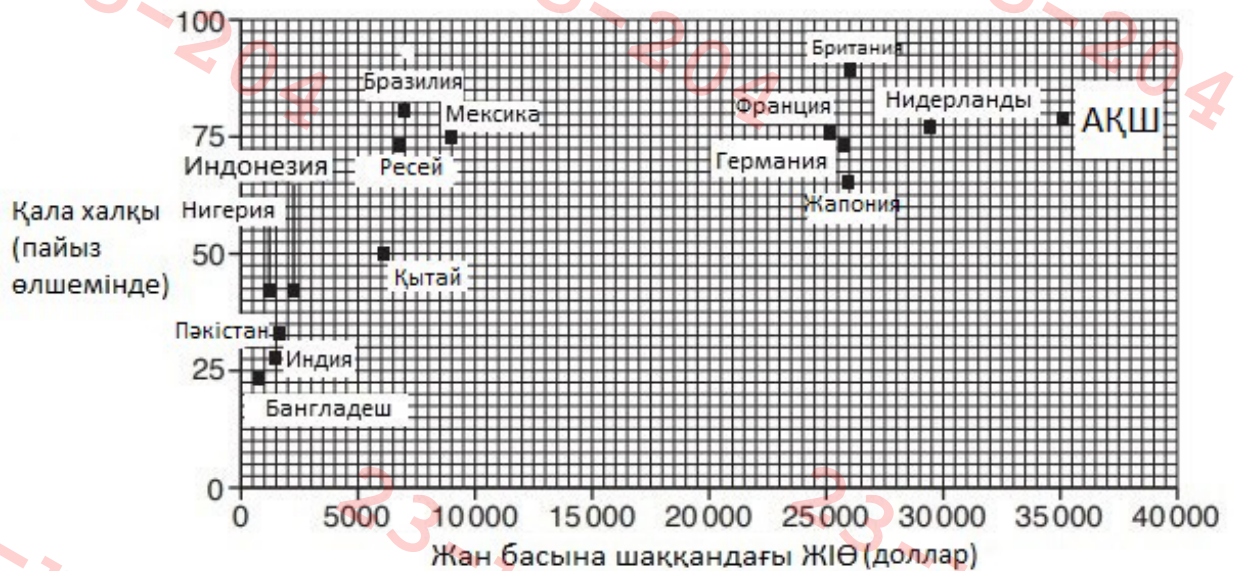
2023-2024 оқу жылының жалпы білім беретін пәндері бойынша
9-11 (12) сынып оқушыларына арналған республикалық олимпиаданың
ГЕОГРАФИЯДАН 10-11 сыныптарға арналған аудандық кезеңінің
тапсырмалары

Тапсырмаларды орындау уақыты- 2 сағат.

Көмекші құралдар мен географиялық анықтамаларды, атластарды
қолдануға болмайды

А бөлімі. ЖІӨ талдауы және урбандалу

1. А1 сызбасы жан басына шаққандағы ЖІӨ және таңдалған елдер үшін қалалық жерлерде тұратын халықтың пайызын көрсететін график.

А1 сызбасы.

- 1.1. F1 сызбасына сүйене отырып, жан басына шаққандағы ЖІӨ 9000 АҚШ долларын құрайтын және халқының 75%-ы қалалық жерлерде тұратын елді анықтаңыз. [1]
- 1.2. Экономикасы дамыған елдерде көп адамдардың қалалардан ауылдық жерлерге көшуінің үш түрлі себепін көрсетіңіз. [3]
- 1.3. Неліктен экономикасы нашар дамыған елдерде қала халқының үлесі өсуінің тенденциясы байқалады? Бір себепті таңдап, жауабыңызды дәлелдеңіз. [2]

2. Лашықты елді мекендердің (трущобные поселения) өсуінің себебін анықтайтын А2 сызбасын зерттеңіз.

А2 сызбасы.

2.1. А2 сызбасын пайдалана отырып, бір себепті таңдап, неліктен экономикасы нашар дамыған елдердің қалаларында лашықты жерлер (трущобные поселения) пайда болғанын дәлелдеңіз. [2]

2.2. Лашықты елді мекендерде (трущобные поселения) өмір сүрудің 2 проблемасын сипаттаңыз [2]

(Жалпы 10 балл)

А бөлімі. Өмір сүруге ең қолайлы қалалардың рейтингі

«The Economist» басылымының сарапшылары жыл сайын өмір сүруге ең қолайлы қалалардың рейтингісін шығарады, онда олар әртүрлі параметрлерді ескере отырып, өмір сүру деңгейін бағалайды.

1. Қаланың өмір сүру сапасын бағалау кезінде әдетте қандай факторлар ескеріледі? Үш факторды атаңыз [3]

2. Мұндай рейтингтерде қаланың экологиялық тұрақтылығы қалай бағаланады? 2 факторды атаңыз [2]

3. Кестеде берілген сипаттамалар бойынша 2023 жылғы рейтингтегі алғашқы 5 қаланы анықтаңыз: [5]

№	Сипаттама	Қала
1	Қала - елдің шығыс бөлігінде Дунай өзенінің жағасында орналасқан, өз мемлекетінің астанасы. Бұл көптеген ұлы композиторлардың туған жері бола отырып, көптеген сарайлары, мұражайлары және бай музыкалық мұрасы бар мәдени орталық.	
2	Елорда Зеландия мен Амагердің теңіздегі аралдарында орналасқан және Швецияның оңтүстігіндегі Мальме қаласымен Оресунд көпірі арқылы жалғасады. Ол бүкіл әлемге Ганс Кристиан Андерсен қаласы ретінде белгілі, сондықтан астананың басты символы - Кіші су перісі ескерткіші.	

3	Қала - Австралияның Виктория штатының әкімшілік орталығы, елдің оңтүстік-шығыс жағалауында орналасқан. Ол Ярра өзенінің сағасында орналасып, бүкіл мегаполиске созылып жатыр. Қаланың көптеген атаулары бар: «бақшалар қаласы», «мәдени және спорт астанасы» және «Австралиядағы ең еуропалық қала».	
4	Австралияның ең үлкен қаласы және Жаңа Оңтүстік Уэльстің орталығы. Оның басты көрікті жері – аспанға қалықтаған желкендерге ұқсайтын опера ғимараты.	
5	Канаданың батыс жағалауындағы қала, Британдық Колумбия провинциясындағы халық саны бойынша ең үлкен және елдегі үшінші қала. Қала агломерациялық аймақпен бірге Солтүстік Америкадағы ең ірі киноөндіріс орталықтарының бірі болып табылады және «Солтүстік Голливуд» деген лақап атқа ие.	

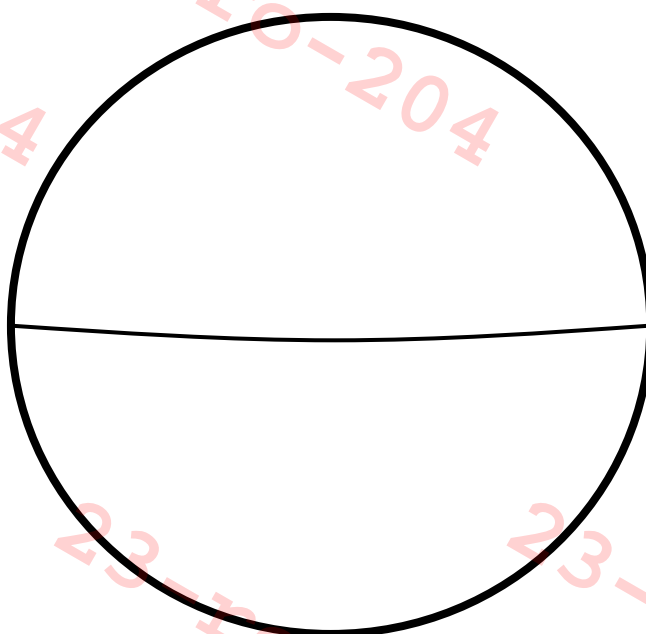
(Жалпы 10 балл)

С бөлімі. Атмосфера циркуляциясы

Сізге Жер планетасының схемалық бейнесінің үлгісі берілді

1.1 Үлгіні пайдаланып, жердің жоғары және төмен атмосфералық қысымды белдеулерінің таралу сызбасын сызыңыз. [2]

1.2 Үлгіні пайдаланып, негізгі тұрақты ендік (планеталық) желдердің атауларын көрсетіңіз және белгілеңіз. [1.5]

2.1 Планетарлық желдердің белдеулер арасында, тек солтүстік немесе оңтүстік бағытта соқпауының себебін атаңыз. [0.5]

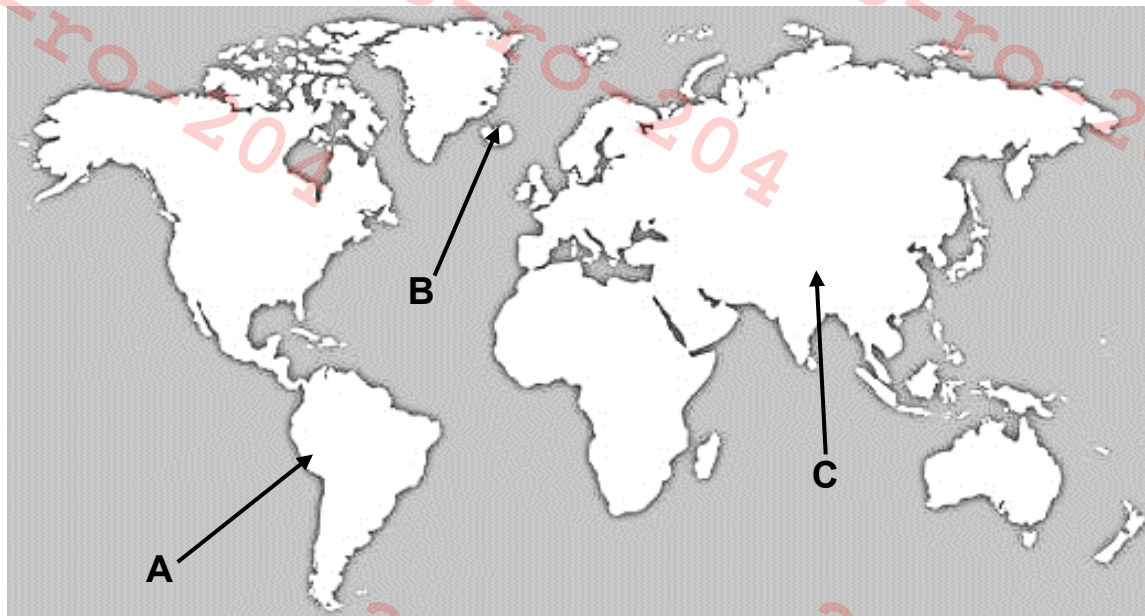
2.2 Егер бүкіл Жер бетін тек мұхит алып жататын болса және Жер айналмай тұрақты болса, жерде қанша жоғары / төмен қысым белдеуі болар еді? Планетарлық желдер қалай бағытталады еді? [1]

3.1 Экватордың Жердегі орналасуы оны ең ылғалды белдеуге қалай айналдыратынын түсіндіріңіз.[3]

3.2 Атмосфералық қысым белдеулерінің қозғалысы Африканың саванналарында құрғақ және ылғалды маусымдарды қалай тудыратынын сипаттаңыз. [2]

(Жалпы 10 балл)

D бөлімі. Тектоникалық тақталар(плиталар)

D1 сызбасы. А, В, С нүктелері.

1. Нүктелерде тектоникалық тақталардың (плиталардың) шекарасының қандай түрі кездесетінін атаңыз [1.5]:

- А:
- В:
- С:

2. Төмендегі суретте жанартаулардың қандай түрлері көрсетілгенін және әрбір түрін қай нүктеде табуға болатынын белгілеңіз [2]:

3. Неліктен сол жақтағы жанартаудың беткейлері тік(көлбеу бұрышы үлкен) екенін түсіндіріңіз, ал оң жағындағы жанартаудың беткейі жұмсақ (көлбеу бұрышы аз). [2.5]

4. А және В нүктелерінде жанартау атқылауының күші мен жиілігін салыстырыңыз. [2]

5. С нүктесінде жер сілкінісі қалай болатынын түсіндіріңіз. [2]

(Жалпы 10 балл)

Е бөлімі. Миграция (Көші-қон)

Миграцияның (көші-қонның) себептерін “push” (ағыл. *итеру*) / “pull” (ағыл. *тарту*) деген факторларға бөлуге болады.

1. Төмендегі миграцияның көші-қонның себептерінің қайсысы “push” және қайсысы “pull” факторлары екенін атаңыз [2]:

1.1 Жоғары жалақы

1.2 Тұрғын үйдің қымбат бағасы

1.3 Жиі тұмша (смог/ түтін)

1.4 Тегін денсаулық сақтау

2. Жалпы халықының 30%нан астамы иммигранттардан тұратын **үш** елді атаңыз. [1.5]

3. Жалпы халықтың мигранттарының үлесі жоғары (>30%) елдер қай аймақта орналасқан? Неліктен бұл құбылыс осы аймақтың елдеріне тән екенін түсіндіріңіз. [2.5]

4.Өзіңізге қолайлы график форматын пайдалана отырып, Қазақстан өңірлері үшін ішкі миграция (көші-қон) диаграммасын жасаңыз [4]. Сіздің диаграммаңыз мыналарды қамтуы керек:

- Қазақстан аймақтарындағы көші-қонға байланысты келген және кеткендер туралы мәліметтер;
- график сальдо миграции по каждому региону Казахстана. Қазақстанның әрбір аймағы бойынша көші-қон сальдосының графигі.

	Келгендер	Кеткендер
Абай облысы	30046	25327
Ақмола облысы	55016	35785
Ақтөбе облысы	56766	37028
Алматы облысы	147425	89179
Атырау облысы	39733	28593
БҚО	45581	30509
Жамбыл облысы	61945	51241
Жетісу облысы	38772	34438
Қарағанды облысы	59767	41406
Қостанай облысы	45800	31242
Қызылорда облысы	39647	30813
Маңғыстау облысы	57138	36550
Павлодар облысы	38531	26178
СҚО	24666	18364
Түркістан облысы	124312	96793
Ұлытау облысы	11584	9465
ШҚО	34367	23978
Астана қаласы	273273	127275
Алматы қаласы	245320	114102
Шымкент қаласы	106095	65909

(Жалпы 10 балл)

БАРЛЫҒЫ 50 балл

Сәттілік тілейміз!